

# Filmek az arénában

## Kiküldött munkatársunk beszámolója

A mozi régi, varázslatos, cirkuszi hangulatát idézte a pulai amfiteátrum, ahol egy héten át minden este tízezer ember nézte, tapsolta, fűtyülte, nevette végig a jugoszláv filmművészet évi termését, huszonegy filmet. Fimrendezőink irigyelhetik szerb, horvát, szlovén kollégáikat: estéről estére közelharc folyt a kapuk előtt, s az éjszakába nyúló vetítések végén is zsúfolt nézőtér fejezte ki tetszését vagy elégedetlenségét. Nem udvarias közönség a pulai; belefűtyülnek, fújolnak a film közbe, bekiabálják, hogy ünják, vagy nem hiszik el a látottakat, s lelkesen megtapsolják, éljenzik az igazság, kedvenc

hőseik győzelmét. Különös, hogy a nálunk kabarétréfák hálás témájául szolgáló „művészfilmek” is bírták a nézők jóindulatát, nem kaptak több fűtyőt, mint akármelyik vigjáték. Pedig nem tízezer kivételes ízlésű oklevéles művész váltott jegyet a fesztiválra, csak talán türelmesebb, nem eleve ellenséges érzelmű, nyitott érdeklődésű, saját filmművészetére kíváncsi közönség kísérte figyelemmel a hét műsorát.

A filmek ugyanis közvetlenül róluk, jelenükről, közelmúltjukról szóltak. Az érdeklődésre számot tartó alkotások között alig láttunk klasszikus adaptációt, a

szokványos partizánfilmek száma is csökkent, s ebben a műfajban is újítani tudtak a fiatalok. A nagydíjas Jordan Zafaranović *Megszállás 26 képben* című munkája, ha tetszik, partizánfilm: 1940—41, Dubrovnik, fasiszta megszállás, szerveződő ellenállás, akció, megtorlás. A fiatal rendező valójában a horvát történelem igencsak érzékeny pontjára tapintott rá. A németek, majd olaszok által megszállt Dubrovnikban ugyanis a megszállók egyetlen csepp vért sem ontottak. A szörnyű mérszárlásokat a hazai fasiszták követték el, dubrovnikiak gyilkoltak dubrovnikiakat. A horvát „meleg napok” tör-

Vatroslav Mimica: Felhő utolsó küldetése

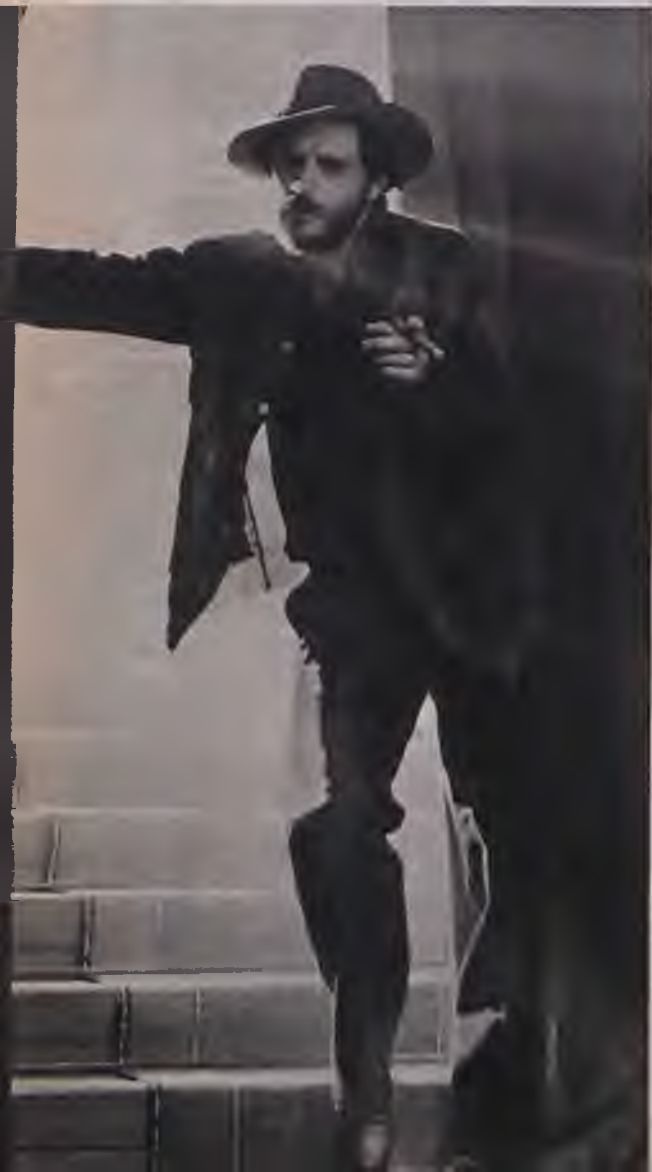


**Lordan Zafranović: Megszállás 26 képből**

ténetét egy patricius boltívek, tündöklő nap-  
család sorsán keresztül fény, vakító tenger, se-  
meséli el Zafranović. A lyemruhás lányok, hold-  
festőien szép város idilli világos utcácskák szép-  
hangulatában ismerkedésében, hogy aztán  
dünk meg a vonzó kül- ságében, hogy aztán  
sejű, talán túlságosan is egyanezek a helyszínek  
kifinomult, kedves em- — egyanezeknek az em-  
talokkal. A rendező bereknek eszeveszett ke-  
szinte tobzódik az ár- gyetlenkedéséhez nyújt-  
nyas ligetek, reneszánsz sanak hátteret.

Zafranović kíméletlen

**Aleksandar Berček a Bravo Maestro című filmben.  
Rendező: Rajko Grlić**





a múlttal szemben. Sem a történelmi messziség, sem a vélt hazafiság (ő maga is horvát nemzeti-ségű), sem a város varázsa nem szépíti meg a történeteket. Filmje azt sugallja, s a pulai közönségsiker is bizonyítja, hogy leszámolni a múlttal csak akkor lehet, ha előbb szembenézünk vele, s bevalljuk a bevallani valókat.  
Zafranović rendező

**Jelenet Goran Paskeljević: A kutya, amelyik kedvelte a vonatokat című filmjéből. (Jobbról: Svetlana Bojković, a legjobb nő alakítás nyertese)**



Rajko Grlić: Bravo Maestro

nemzedéke, harminc egynéhány éves fiatalok egész csoportja vívott ki elismerést és díjakat Pulában. Mindnyájan Prágában tanultak, s a cseh filmiskola hatása különböző mértékben ugyan, de érződik az itt bemutatott, általában második, harmadik filmjükön. A leghűsegebb tanítványnak Srdjan Karanović bizonyult. Különös, mulatságos filmjének, *A vadvirágok illatának* főszereplője a híres színész, aki egyszer csak váratlanul, a főpróbán, ott hagyja a színházat, s régi hajós barátjához költözik a Dunára. Megmagyarázhatatlan elégedetlenség hajtja, megunja hivatását, a kollégákat, mindenkit, aki körülveszi, s elhatározza, hogy az „egyszerű emberek” között kezd új életet. Új otthona, az uszály, téglat szállít a közeli téglagyárból Belgrádba. A színész „új életének” csodájára járnak a barátok, a színház vezetői; megérkezik egy filmes stáb is, a fiatal rendezővel, aki portréfilmet for-

gat a színésztől, s egy fiatal nyomozó is, aki egy hulla gyilkosát keresi. A partmenti település élete rohamosan megváltozik, a kis lebuji-kocsmá már-már „night clubbá” nővi ki magát, a terebélyes énekesnő csillogó estélyiruhában dalol a divatos „új élet” követőinek. Az öslakosok, a filmes stáb, a színháziak, az újságírók színes kavalkádja fogadja a parton az uszályt. S elszabadul a rendező fantáziája: az életforma-pókok, az összekeveredett, felemás szokások, gesztusok „csehesen” groteszk humorát nagy látványos happeningben oldja fel.

A *vadvirágok illatának* forgatókönyvírója Rajko Grlić *Bravo Maestro* címmel filmet is rendezett, amelyet viszont Karanović írt. A két fiatal rendező ezúttal is azt kutatja, hogyan élnek az emberek, mennyire elégedettek önmagukkal, azzal amit éltek. Filmjükben azt meséli el, hogyan vesztette el a nagy képességű zeneszerző az évek

során saját önbecsülésével, emberi tartásával, művészi „harci kedvével” együtt a tehetségét is. A klasszikus polgári karriertörténet sémáit, melynek során a szegény világmegváltásra készülő fiatal művész beházasodik a kényelembe, jó módba, sikert jelentő összeköttetésekbe s közben egyre boldogtalanabbul keresi fiatalkori önmagát — Grlić finom iróniával alkalmazza a mai valósághoz. S mielőtt könnyes szentimentalizmussal kíséri a maestro lelki vergődését, őt is, meg a műfajt is kineveti, mely komolyan veszi ezeket a hősöket.

Magányos, kapcsolataikat vesztett, szeretetre vágyó emberek a negyedik fiatal rendező, Goran Paskeljević szereplői. A börtönből szökött lány, az árva, gátlásos kamaszfiú és a vándorcirkuszos története a cseh hatások mellett talán túlságosan is idézi az *Országúton* tragikomikus hangját. A *kutya, melyik kedvelte a vonatokat* azonban mégis figyelemreméltó



Purisa Djordjević: Edző

film. Svetlana Bojković, aki a fesztivál legjobb női alakításának díját kapta, Monori Lilihez hasonlóan meggyőző erővel jeleníti meg a kültelki elesettség, a részvétet visszautasító boldogtalanság, megátalkodottság különös keverékét.

A valósággal másképpen elégedetlen magányos hős a *Felhő utolsó küldetése* című film címszereplője is. A *Felhő* fedőnevet az illegális mozgalomban kapta Vatroslav Mimica filmjének veterán figurája. Az öreg békésen éldegél a városzéli lakótelep közepén álló házacskájában. Egy nap tanúja lesz a híres, s később kiderül, hogy befolyásos futballsztrár okozta karambolnak, s amiért nem hajlandó mást vallani, csak az igazságot, az építkezés útjában álló házának lebontásával zsarolják. *Felhő* akcióba lép. Egyre szomorúbban tapasztalja, hogy a bürokrácia, a hivatalok útvesztőjében a régi forradalmi harcmodor hatástalan. Terve, hogy az

otthonában őrzött forradalmi dokumentumokat, leveleket, képeket a közhasznára felajánlhassa, egyre reménytelenebb. Nem tartanak rá igényt. Nincs szükség, sem rá magára, sem az emlékeire. *Felhő* „korszerűtlen” forradalmiságát nem mosolyogja meg Mimica. S ha időnként mégis komikussá válik az öreg hadakozása, nem biztos, hogy őbenne kell az okot keresnünk.

Purisa Djordjević az *Álom*, a *Reggel*, a *Dél* híres alkotójának költői példázata, az *Edző*, a „másik oldalra” került, múltját, hazáját akaratlanul is eláruló ember drámájáról szól. A híres futballedző új remény-séget szerzett klubjának, s amikor a klubvezetővel összekülönbözik a fiatal játékos viselkedése miatt, (a vezető ugyanis a fiatalember pártját fogja), az edző elfogadja egy nyugat-német klub ajánlatát. Régi és új csapata hamarosan összekerül egy fordulóban, először az NSZK-ban, ahol a jugoszlávok győznek. Elér-

kezik a belgrádi visszavágó napja. Az edző el látogat apjának sírjához, aki egy német koncentrációs táborban halt meg a háborúban, s itt döbben rá igazából a történelem, s benne saját helyzetének abszurdítására.

Djordjevicnek sajnos nem sikerült a történet banalitásánál sokkal mélyebbre ásni. Azoknak, akik tudják, Djordjević maga is híres futballista volt valaha, koncentrációs táborban is megfordult — a szimbólumokkal zsúfolt, ön-életrajzi ihletésű film talán általánosabb érvénnyel szól a múltjával, meggyőződésével meghasonlott saját hitével szembekeverülő művész drámájáról. A film értékét azonban mindez nem emeli.

Bár Djordjević csalódást okozó munkája maradt a beszámoló végére, a tehetséges fiatal rendezők alkotásai felébresztették érdeklődésünket a jugoszláv filmművészet iránt.

SZÉKELY GABRIELLA